

DL
461
E692
Ent

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 46

1 mei 1986

No. 5

Adres van de Redactie:

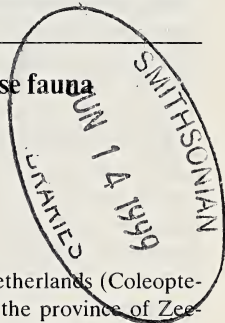
B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

B. DROST & B. J. van VONDEL, *Haliphus furcatus* Seidlitz, nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Haliplidae): 61; JOHN E. CHAINEY & JAN TIMMER, A new species of *Neavella* from Madagascar (Diptera: Tabanidae): 65; NICO NIESER & MARCEL WASSCHER, The status of the larger waterstriders in The Netherlands (Heteroptera: Gerridae): 68; LITERATUUR: 76.

Haliphus furcatus Seidlitz, nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Haliplidae)

door

B. DROST & B. J. van VONDEL



ABSTRACT. — *Haliphus furcatus* Seidlitz, new to the fauna of The Netherlands (Coleoptera: Haliplidae). This species was found in a dune-pool near Renesse in the province of Zeeland. Details are given on environmental aspects and on the distribution outside The Netherlands.

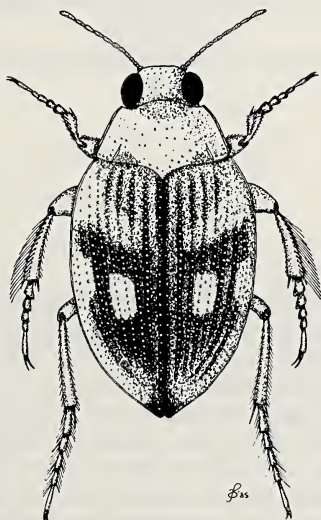


Fig. 1. *Haliphus furcatus*, ♂, Renesse, 1.V.1985.

Bij een onderzoek in een aantal duinplassen op Schouwen (provincie Zeeland) verzamelde de eerste auteur op 9.IV.1985 in een plas bij Renesse (plas 1) twee exemplaren van *Haliphus*

furcatus. Deze soort is nog niet eerder uit ons land gemeld. Evenmin is hij tot nu toe gevonden in een van de vele collecties die in het kader van het E.I.S.-Nederland-onderzoek gecontroleerd zijn (Van Vondel, 1985).

De soort is goed te determineren met Freude (1971). De vlekken-tekening (fig. 1) is niet altijd zo duidelijk aanwezig of ontbreekt vrijwel geheel.

Op 1.V.1985 en 10.VIII.1985 heeft de tweede auteur de betreffende plas nader onderzocht. De eerste maal werd een drietal exemplaren van *H. furcatus* gevonden, de tweede keer tijdens een vrij oppervlakkige bemonstering echter geen. In een aangrenzend plasje (plas 2) werden bij beide gelegenheden vijf exemplaren gevonden. In andere, deels temporeaire duinplassen in de nabije omgeving werd *H. furcatus* niet aangetroffen. Aangezien de plassen niet in een reservaat liggen en verstoring in enigerlei vorm gemakkelijk zou kunnen ontstaan, wordt er van af gezien hier de exacte lokatie te vermelden.

Plas 1 heeft een oppervlakte van circa 1000 m² en is in het midden meer dan 40 cm diep. Volgens mededeling van de beheerder heeft de plas enige jaren geleden langere tijd droog gestaan en was volgegroeid met Riet (*Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.). *H. furcatus* is alleen aan de oostelijke kant van deze plas gevonden. Bij ons bezoek werd op die plaats de volgende vegetatie aangetroffen: *Callitriche* spec., *Carex* spec., *Juncus subnodulosus* Schrank, *Iris pseudacorus* L., *Polygonum amphibium* L., *Lysimachia vulgaris* L., *Lythrum salicaria* L., *Mentha aquatica* L., *Phragmites australis*, *Rumex hydrolapathum* Huds. en *Salix repens* L. De bodem bevat veel half verteerd organisch materiaal.

Plas 2 is aanzienlijk kleiner en minder diep: circa 50 m² bij een diepte in het midden van ongeveer 30 cm. 's Zomers zal deze plas gewoonlijk grotendeels droogvallen. Op 10.VIII.1985 was de waterstand na de overvloedige regenval van de voorafgaande weken echter niet veel lager dan op 1.V.1985. De submerse vegetatie bestaat voor een belangrijk deel uit *Fontinalis antipyretica* Hedwig, met hier en daar *Callitriche* spec., *Polygonum amphibium* en *Hydrocotyle vulgaris* L. Vooral in de moerassige oevers groeien voorts: *Carex* spec., *Juncus* spec., *Juncus subnodulosus*, *Alisma plantago-aquatica* L., *Mentha aquatica*, *Lysimachia vulgaris*, *Lythrum salicaria* en *Myosotis* spec. De westelijke oever wordt beschaduwd door *Salix repens*. Ook hier is de bodem bedekt met een laag half verteerd organisch materiaal.

De analyse van watermonsters, genomen op 9.IV.1985, toont duidelijke verschillen tussen de twee plassen (tabel 1).

Tabel 1. Chemische variabelen van watermonsters, genomen op 9.IV.1985.

	plas 1	plas 2
pH	7,4	6,4
EGV		
($\mu\text{S cm}^{-1}$)	470	330
C1-(mg l ⁻¹)	70,7	69,1
°D	9	4

Er werden in de beide plassen opvallend veel (45) begeleidende soorten waterkevers aangetroffen. Ongeveer driekwart hiervan heeft een ruime verspreiding in Nederland en is zeker niet specifiek voor duinplassen. Van het overige deel verdient *Graptodytes bilineatus* (Sturm) een aparte vermelding. Op 1.V.1985 werd van deze zeer opmerkelijke soort, die in ons land bekend is van enkele duinplassen, een ♀ waargenomen in plas 1. Langs de oever van plas 1 en 2 komt *Dryops griseus* (Erichson) talrijk voor. Deze soort is karakteristiek voor moerassige, temporeaire duinplassen. Ook de talrijke vondsten van *Enochrus isotae* Hebauer in beide plassen willen wij niet onvermeld laten, hoewel deze soort ook van het binnenland bekend is (Van Berge Henegouwen, 1985). Langs onze zuidwestkust verzamelden wij meerdere malen *E. isotae*, voornamelijk in min of meer temporeaire duinplassen.

De vertegenwoordigers van de Haliplidae zijn ook in kwantitatieve zin bekeken. Dit is op 1.V.1985 en 10.VIII.1985 gedaan, waarbij de laatste bemonstering zich vooral op plas 2 richtte. In tabel 2 is aangegeven in welke aantallen Haliplidae werden aangetroffen.

Tabel 2. Samenstelling Haliplidae-fauna in de twee plassen op 1.V.1985 en 10.VIII.1985 (aantal verzamelde exemplaren).

	plas 1		plas 2	
	1.V	10.VIII	1.V	10.VIII
<i>Haliplus lineatocollis</i> (Marsham)	3	1	4	9
<i>Haliplus ruficollis</i> (Degeer)	8	8	10	49
<i>Haliplus immaculatus</i> Gerhardt	—	—	—	6
<i>Haliplus apicalis</i> Thomson	—	—	—	22
<i>Haliplus furcatus</i> Seidlitz	3	—	5	5

Het aandeel van *H. furcatus* neemt in de loop van het jaar verhoudingsgewijs af, terwijl *H. immaculatus* en — in sterke mate *H. apicalis* — pas later in het jaar verschijnen. Van *H. apicalis* is dit opvallend, aangezien deze soort voornamelijk in min of meer brakke wateren wordt aangetroffen. Over het biotoop van *H. furcatus* zijn in de literatuur enkele algemene gegevens te vinden. Van Stalle & Bosmans (1982) vonden de kevers in ondiepe veedrinkpoelen op een zand/leembodem. Holmen (1981) vermeldt als biotoop kleine vaak tijdelijke poelen en plassen, die een hoge temperatuur bereiken. Balfour Browne (1953) noemt stilstaand water als leefgebied.

Fig. 2. Verspreiding van *Haliplus furcatus*.

De hoofdverspreiding van *H. furcatus* ligt in Midden-Europa (fig. 2) (Horion, 1941; Holmen, 1981). Zaitsev (1953) meldt verder nog: USSR: Kursk en ? Georgia, terwijl Ienistea (1974) een vondst meldt van West Roemenië. Uit België zijn een viertal vindplaatsen bekend (van Stalle & Bosmans, 1982). Vóór 1937 is *H. furcatus* een aantal malen in Engeland gevonden en ook op het Kanaaleiland Jersey (Balfour Browne, 1940). Daarna is de soort niet meer in Engeland aangetroffen (Foster, 1981). Buiten het hoofdverspreidingsgebied lijkt er sprake te zijn van relictten.

Welke milieu-factoren essentieel zijn voor *H. furcatus* is niet geheel duidelijk. Vermoedelijk is de soort thermofiel en vooral gebonden aan ondiepe semi-temporaire en semi-permanente poelen en plassen. De toleranties moeten, gezien de zeldzaamheid, ook in Midden-Europa,

wel klein zijn. De beheersmaatregelen die in het door ons onderzochte gebied worden getroffen bestaan enkel uit het af en toe maaien van enige paadjes door het terrein (mondelinge mededeling van de beheerder). Het lijkt ons gewenst dit beleid te continueren.

Tenslotte willen wij drs. J. G. M. Cuppen dank zeggen voor de analyse van de watermonsters.

LITERATUUR

- Balfour Browne, F., 1940. *British waterbeetles*, 1: V-XIX, 3-375, plate I-V.
 ———— 1953. Hydradephaga. — *Handbk. Ident. br. Insects* 4 (3): 1-33.
 Berge Henegouwen, A. L. van, 1985. *Enochrus* (Methydrus) *isotae* Hebauer, nieuw voor Nederland (Coleoptera: Hydrophilidae). — *Ent. Ber., Amst.* 45: 61-63.
 Brakman, P. J., 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggende gebied. — *Mon. ned. ent. Veren.* 2: I-X, 1-219.
 Foster, G., 1981. Atlas of British waterbeetles, Preliminary edition part 1. — *Balfour Browne Club Newsletter* 22: 1-18, maps.
 Freude, H., 1971. Haliplidae. — *Käfer Mitteleuropas* 3: 8-15.
 Holmen, M., 1981. A survey of Denmark's Haliplidae (Coleoptera) with remarks on zoogeography and autecology. — (Deens met Engelse samenvatting). — *Ent. Meddr.* 49: 1-14.
 Horion, A., 1941. *Faunistik der deutschen Käfer*, 1: Haliplidae — Caraboidea: 1-463. (Haliplidae p. 357-366).
 Ienistea, M. A., 1974. Beitrag zur Kenntnis der Halipliden Rumäniens (Coleoptera). — *Trav. Mus. Hist. nat. „Gr. Antipa”* 15: 203-211.
 Stalle, J. van & R. Bosman, 1982. The distribution of Haliplidae (Coleoptera) in the Belgian provinces of East and West-Flanders. — *Biol. Jb. Dodonea* 50: 149-167.
 Vondel, B. J. van, 1985. Verspreiding van Haliplidae in Nederland. Een tussenstand. — *Nieuwsbrief European Invertebrate Survey — Nederland* 16: 31-34.
 Zaitsev, F. A., 1953. Families Amphizoidae, Hygrobiidae, Haliplidae, Dytiscidae, Gyrinidae, (vertaald uit het Russisch, 1972). — *Fauna SSSR Coleoptera* 4: I-III, 1-401.

Lingedijk 35, 4014 MB Wadenoijen.

Roestuin 78, 3343 CV Hendrik Ido Ambacht.